

DOPRINOS Dr. IVANA MAJNARIĆA (1882.-1953.) U ERADIKACIJI MALARIJE I RAZVOJU ZDRAVSTVENOG TURIZMA NA OTOKU KRKU

CONTRIBUTION OF DR. IVAN MAJNARIĆ (1882-1953)
TO THE ERADICATION OF MALARIA AND DEVELOP-
MENT OF HEALTH TOURISM ON THE ISLAND OF KRK

Vladimir Uremović¹, Ivan Vukelić²

SUMMARY

In the present paper, a short description is offered of the professional activities of Dr. Ivan Majnarić (1882-1953) from the island of Krk. In the first half of the 20th century, Dr. Majnarić was engaged in the eradication of malaria, collaborating with Dr. Trausmiller, the author of the book entitled "Malaria on the island of Krk" (1927). About the mid of the 20th century, Dr. Majnarić distinguished himself as a promoter of health tourism and the founder of the Society for the Embellishment of Malinska (Krk). After the WWII, Dr. Majnarić was active in Zagreb and Crikvenica as a hospital director.

Key words: History of medicine, 20th century, Croatia, malaria, health tourism

Porijeklom Goranin, dr. Ivan Majnarić, rođen je 1882. godine u Delnicama. Studij medicine slušao je i diplomirao u Pragu. Kao mladi liječnik odlazi u na rad u Malinsku na otoku Krku 1905. godine. Tu radi u svojoj ambulanti u svojoj kući, koja se je nalazila na mjestu gdje je 1931. godine izgrađena "Čehoslovačka dječja kolonija", a kasnije odmaralište "Informator" Zagreb, inače odmaralište "Borovik". Uz ambulantu vodio je i priručnu apoteku zajedno sa suprugom (stalna apoteka je osnovana tek 1979. godine). Na terenu je, uz ostalo, vodio i porod-

1 Umirovljeni profesor ginekologije na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci; Correspondence: Adresa za dopisivanje: Prof. dr. sc. Vladimir Uremović. Strossmayerova 14, 51000 Rijeka.

2 Student Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

ništvo i drugu hitnoću i potrebe. Pacijente i roditelje je u nedostupnim mjestima obilazio na konju.

Vrijedno je spomenuti da je nakon I. Svjetskog rata, pod okriljem Higijenskog zavoda u Zagrebu (dr. O. Trausmiller), na otoku Krku bila poduzeta akcija eradikacije malarije, koja je ovdje harala. U tom smislu je 1922. godine u Malinskoj formirana ambulanta za preglede oboljelih od malarije, te laboratorij za pregled krvi i ostalih pretraga. Slijedeće dvije godine dr. Majnarić se je svojski angažirao u toj akciji te je on vodio spomenutu ambulantu i laboratorij. Uz ostale mjere prevencije (i terapije) obilno je upotrebljavao kinin. Suradivao je i na sanaciji terena. i edukaciji školske djece i odraslih [1-3].

dr. Ivan Majnarić

Posebno se mora osvrnuti na njegovo svesrdno, naporno, ali i uspješno sudjelovanje u toj širokoj akciji eradikacije malarije na otoku Krku. Naime, hidrografske i hidrološke prilike na otoku Krku su vrlo nepovoljne sa nedostatkom vode za ljude i životinje. Zato se je tamo oborinska (meteorska) voda sabirala i spremala u cisternama i većim ili manjim otvorenim bazenima tzv. lokvama. Tamo su se umjetnim načinom stvarala legla komaraca, prijenosnika malarije. Pokrajinski zakon od 14. studenog 1864. godine čak i propisuje da se oko svakog sela iskopa najmanje toliko lokava, koliko je potrebno, da za vrijeme suše stanovništvo (i stoka) ne ostane bez vode. Međutim, pokazalo se je da su lokve najvažniji izvor malarije na otoku. U većini njih nalazi se od proljeća do jeseni ličinke anofelesa, katkada u velikim količinama. Ovome treba pridružiti i dva jezera: Omišaljsko i Ponikve, sjeverno od Krka.

Austrijska vlada, kojoj je pripadao otok Krk već je prije I. svjetskog rata uvela terapijsku kininizaciju sa skromnim rezultatima. A sanacijski radovi na terenu nisu se izvodili. Liječnik u Krku Cubich je upotrebljavao kinin i veoma ga je cijenio, pa je o tome referirao i publicirao u "Notizie naturali e storiche sull' isola di Veglia" izdane u Trstu 1874. Da se spriječe recidivi upotrebljavao je specifikum- kininov sul-

fat koji Gosio naziva "divino febrifugo" (božanski lijek groznice). Prisutne su bile sve tri vrste malarije : tercijana, kvartana i tropika u omjeru otprilike 8 : 14 : 6.

Za vrijeme i poslije svršetka rata prestala je kininizacija radi nedostatka kinina. Tada se iz raznih krajeva i raznih bojišnica počinju vraćati na otok i naši domaći razvojačeni vojnici i zarobljenici, zaraženi malarijom. Konačno, i malarijom impregniran talijanski bataljun s ušća Piave, koji je iza rata privremeno okupirao otok, dobro je pridonio širenju malarije na otoku. Morbiditet je mjestimice dosizao i do skoro 30%.

Takvo je stanje bilo sve do 1921. godine, kad je naša država definitivno preuzela otok i povjerila domaćim liječnicima (dr. Trausmiler) prvu veću antimalaričnu akciju. Tu je akciju vodio dr. Stanjek u Krku. U početku rad se je sastojao u terapeutskoj kininizaciji i u prigodnoj promidžbi. Sav je zaraženi dio otoka podijeljen u rajone među tri liječnika. Oni su među sobom razdijelili zaraženi teren i provodili svaki na svom području redovnu terapeutsku, ali i profilaktičnu kininizaciju te prigodnu promidžbu, kinematografske projekcije i mikroskopske i makroskopske demonstracije. Kad god je to bilo moguće (iz objektivnih razloga), terapeutska se je kininizacija provodila individualizirano, a ne shematski, jer svaki bolesnik reagira različito pa je bila potrebna redovna kontrola. Uzimani su i pregledavani krvni preparati i ostali laboratorijski pregledi. Najveća pažnja je poklanjana sistematskoj promidžbi, osobito među školskom djecom, ali i ostalim pučanstvom da se dobro upoznaju sa načinom širenja malarije, kako se obraniti od nje i da nauče sigurno raspoznati anofele i njihove larve, gambuzije i sredstva za sanaciju lokava i terena. U toj su akciji pomagali i medicinari, učitelji, svećenici, dezinfektori, razni asanatori i radnici—majstori prema ondašnjim suvremenim saznanjima i mogućnostima. Za njih je u Bakteriološkoj stanici u Kraljevici održan kurs o malariji i njezinom suzbijanju. Pobijanje larvi po lokvama Krka provodilo se je trajnom asanacijom, mehanički te fizičkim i kemijskim sredstvima, čišćenjem lokava od vegetacije, petrolizacijom i sipanjem arsenovog zelenila, te biološkim metodama (gambuzije). Ova je akcija na otoku Krku dala vrlo dobre rezultate⁴, a dr. Majnarić je u tome odigrao značajnu i uvelike korisnu stručnu i domoljubnu ulogu [3].

Koncem 19. i početkom 20. stoljeća u Malinskoj se počinje razvijati jedna nova gospodarska djelatnost - turizam. Preteče i prvi gosti bili su grupe bogatih austrijskih i mađarskih aristokrata i rijetkih patricija. Njih slijede i drugi posjetioci iz cijele Europe kao i oni iz naših krajeva. U početku to su najvećim dijelom bili Česi i to već od 1912. godine. Uz lijepu prirodu i veoma pogodnu klimu privlačio ih je i lov. Dolazak sve većeg broja turista u Malinsku utjecao je i potaknuo nekolicinu domaćih naprednih ljudi da počnu organizirano raditi na uređenju i poljepšanju mjesta u funkciji promocije turizma ili kako se je to tada službeno nazivalo prometu stranaca.

Prvi inicijatori, promicatelji i organizatori razvoja turizma bili su dr. Ivan Majnarić, učitelji Joakim Tončić, Akim i Mihovil Radić te više drugih naprednih dugovidnih mještana. Uz ostale poticatelje organiziranja turizma valja spomenuti dvorskog liječnika K.u K. visosti nadvojvode Josipa dr. viteza Hermana Coltelli de Roccamara iz Crikvenice. Crikvenica je, naime, u to vrijeme već brzo koracala u razvoju turizma i poboljšanju ekonomskih prilika. U tome je dr. Coltelli imao velikih zasluga i iskustva, pa je to rado porenashao i na nastojanja promućurnih, naprednih i poduzetnih mještana Malinske.

Bodreni takvim nastojanjima ovi napredni mještani 31. ožujka 1909. godine, vođeni dr. Majnarićem formiraju "Društvo za poljepšanje mjesta u Malinskoj". Pravila Društva službeno su potvrđena 6. kolovoza 1909. godine od Cesarsko-kraljevskog namjesništva u Trstu (intendanca), gdje je bilo sjedište pokrajine. Zato se 1909. godina smatra kao prva godina organiziranog početka terističke privrede u Malinskoj. Kasnije, tj. 1913. godine sa sličnim pobudama osnovano je i "Kupališno društvo" koje je djelovalo do 1929. godine. Osnovana su i druga slična društva, poput "Kupališnog povjerenstva", koje je djelovalo od 1929. do 1937. godine. Ova su Društva djelovala prema ondašnjim propisima, a bila su u stvari preteče kasnijeg Općinskog turističkog odbora (1937.-1952.). Od 18. svibnja 1952. dalje su to bila: Turističko društvo, Mjesna zajednica Malinska i Turistička zajednica Malinska. Prema tome dr. Majnarić je uvelike pridonio razvoju turizma u Malinskoj osobito u početnoj fazi koja je bila presudna za daljnji sveukupni razvoj Malinske [1].

U Malinskoj dr. Majnarić ostaje do 1924. godine. Tada odlazi u bolnicu u Veliku Goricu kraj Zagreba. Nakon nekoliko godina postaje vrlo uspješan ravnatelj poznate Zakladne bolnice u Zagrebu (ranije bolnica Milosrdne braće) na Jelačićevom trgu, a kasnije na Svetom Duhu. Ta je bolnica nakon II. Svjetskog rata nosila ime: "Bolnica dr. Josipa Kajfeša", a iza proglašenja neovisnosti Republike Hrvatske ponovno nosi ime: "Opća bolnica Sveti Duh". Dužnost ravnatelja vrši sve do odlaska u mirovinu. Kao umirovljeni liječnik odlazi u Crikvenicu gdje je imao novosagrađenu kuću. Tu je kuću projektirao naš poznati arhitekt Kazimir Ostrogović (1907.-1965.), predstavnik suvremene funkcionalističke arhitekture. On je za to zdanje 1938. godine dobio Nagradu.

Za vrijeme II. Svjetskog rata dr. Ivan Majnarić, potpomaže civilne bolesnike iz Crikvenice i okolice, ali isto tako, ali potajno i bolesnike i ranjenike NOB-e. K njima ga potajno, obično noću partizani odvođe pacijentima i ranjenicima i zatim vraćaju kući. O opasnostima takvog rada ne treba puno objašnjavati.

Nakon završetka rata ostaje u Crikvenici gdje zbog potrebe službe radi u ambulanti novoosnovane Zdravstvene stanice Crikvenica sve do 1948. godine. Istodobno, gotovo do smrti, vrši zdravstveni nadzor nad djecom oporavišta "Češke kolonije", zatim djece i izbjeglica iz Egejske Makedonije nakon sloma i kapitulacije pokreta otpora u Grčkoj (Markos), te djece Grada Zagreba pod okriljem Crvenog križa[2].

Dr. Ivan Majnarić umro je 1953. u 72. godini života, te je pokopan na groblju u Dramlju - Crikvenica.

IZVORI

1. Radić M. Malinska, Posebno izdanje 6 iz Krčkog zbornika 13. Krk: Povijesno društvo otoka Krka i Turističko društvo Malinska, 1984.
2. Guglielmi Nagar (unuka dr. I. Majnarića) - obiteljska pis-mohrana.
3. Trausmiller O. Malaria na otoku Krku. Sušak: Doma narodnog zdravlja na Sušaku, 1927.
4. Fališevac J, Richter B. Malaria. Medicinska enciklopedija, sv. 6. Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ, 1962. str. 491-500.